

1. Budder's (Joh. Franc.)
Epistola in nocentiam
quorundam Ministrorum
Ecclesie in Silesia
vindicanam spectans.
1723.
2. Bücher (Christ. Frid.)
theres orthodoxe
1702.
3. Chladeny (Mart.) diff.
sistem deomaxiam ex
consilio Gamahelis cauen-
dam, Wittenb.
1719.

11.

HISTORIAM
THEOLOGIAE POLEMICAE
CHRISTI ET APOSTOLORUM
CRITICAM,

Prolusionis gymnasticae loco,
DISPUTATIONIBUS THEOLOGICIS
a quibusdam Athenæi nostri Auditoribus
publicis,

optimæ spei probæque indolis adolescentibus,
singulis Saturni diebus,

finitis lectionibus ordinariis,

hora a decima ad undecimam,
ad B. KÖNIGII Theologiam positivam
habendis præmittit,

&

Superioribus suis,
ac Athenæi Carolini civibus,
Collegii hujus Disputatorii
rationem explicat,

JOH. HENR. FOPPIUS,
Regii Athenæi Scholæque cathedralis SubR.

B R E M Æ,

Typis HERMANNI BRAUERI, Jun. Reipubl.
Typogr. clō 1000XIV.

THEOLOGICAL

73

Varia conquiſiverunt orthodoxiæ evangelicæ hoſtes, quibus theologiæ porismaticæ vel ſyſtematicæ partem iſtam, quæ polemica dicitur, enervari poſſe ſibi perſuadent. Jam enim ipſam vocem ꝑcarpunt, & quæ illa denotetur, ſcientiam theologicam ad ejuſmodi noſ affluſfacere bella credunt, quæ a ſpiritu μακροθυμίας καὶ πραότητος conceptis verbis in eccleſiæ miniſtro ſint damnata: (a) Jam ſcholasticorum ineptas ſophiſticationum quiſquilias in iſta recoqui contendunt, quibus ex ſanctiſſima ſervatoris noſtri & perſona & officiis metaphyſicus tantum atque comicus luſus fiat, Chriſtianaque extirpetur ſimplicitas: (b) Jam inutilium tædio-

(a) Obtorto quaſi collo huc trahunt effatum Pauli, 2. Tim. II, 24. *Ἄβλον τῶ κυρίῳ εἰ δὲ μάχεσθαι*: Ubi famen omnia pugnarum genera eccleſiæ miniſtro non interduntur, ſed tantū, ut ex antecedentibus patet, *οἱ μωροὶ καὶ ἀπειθεῖς Ζητήσεις*. Iſta vero bella, quæ absque livore & invidia pro divina veritate ſuſcipiuntur, in quibus gerendis ἦπιοι, διδακτικοὶ τε καὶ ἀνεξίκαχοι manemus, ſaltem manere poſſumus, licita, imo neceſſaria, ſunt. Recte Beza ad h. l. *Vitandam docet Paulus in primis omnem animi acerbitatem, tum in docendis omnibus, tum etiam in revocandis, qui extra viam aberrarunt.*

(b) Id gentium doctorem innuere putant, ubi orationes ſuas, atq; ſermones *ἐκ ἐν πειθῶς ἀνθραπίνης σοφίας λόγους, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει πνεύματος καὶ δυνάμειος* ſe habuiſſe teſtatur. 1. Cor. II, 4. Quamobrem etiam philoſophi iſtius exemplum, qui in concilio Nicæno inſolentem quandam artis ſophiſticæ magiſtrum ſimplici veritatis confeſſione debellavit, ex Sozomeno, *Hiſt. Eccl. lib. I. c. XVIII.* citant. Plane ac ſi verbi ſimplicitas & ſpiritualis potentia demonſtratio cum ſobrio theologiæ polemicæ ſtudio conſiſtere nequeat, quam omnes tamen cordati, ſi recte ſe habere omnia debent, requirunt quam maxime. Quæ porro de ſcholasticarum ineptiarum reſtauratione criminantur, nullo prorfus nituntur fundamento, nec quicquam momenti habent. Nam ut omnia, quæ tradiderunt ſcholastici docto-

tædiofarumque logomachiarum matrem illam esse fœcundissimam profitentur: (c) Jam consuetudini tam Christi, quam ejus Apostolorum e diametro eandem adversari contendunt: Et quæ sunt cetera, quibus manifestum dederunt argumentum, quod rei saluberrimæ abusus ab usu genuino distinguere non didicerint. Cujus iniquitatis mysterium detegere facillimum quidem esset, si nobis concederetur otium, & nisi jam istud detexissent alii. An vero ex hoc argumento, quod ab exemplo Christi ejusque Apostolorum desumere solent, causæ ipsorum aliquid accedat præsidii, paucis dispicere lubet.

Equidem felicissimo hoc, quo orbis universi servator cum suis vixit discipulis, ævo systematicam doctrinæ celestis capita proponendi methodum, qua nos jam utimur, & quam in disputationibus nostris theologicis etiam retinere solemus, jam viguisse persuaderi mihi haud patior. (d) Non

A 2

minus

doctores, non fuerunt bona, ita, si omnia fuisse mala affirmaveris, gravissime peccares. Rescindantur itaq; mala & retineantur bona. Quod si etiam circa methodum systematicam, usumq; principiorum philosophiæ in controversiis tractandis rite observatum fuerit, in sanctissimam quoque servatoris nostri personam injuriæ haud erimus. Non respuit hic accuratam *παιδείαν*, qui ordinis Deus est.

(c) Ex accidenti id haud raro fieri, fatemur & ingemiscimus. At, inde theologiæ polemicæ studio, sobrie & solide instituto, damnum aliud quod cooriri, pernegamus, nec *ἀντίστατοι καὶ φρεναπάλοι* isti in æternum id probabunt.

(d) Quicquid etiam in contrarium proferat Joh. Henr. Hottingerus, Bibliothecar. *Quadrip. lib. III. cap. II. pag. 371.* ubi ita ait: *Sive integras expendamus tum reliquorum Apostolorum, tum cum primis Pauli, epistolas, sive enarrationem certorum religionis capitum, dubitare non possumus, compendia, catechetica, hypotyposes, adeoque methodum systematicam ne infantie quidem Christianæ ecclesiæ fuisse ignotam, mutuam quippe & transumptam ex synagoga Judaica, quæ & legis, & præceptorum ejus, habebat summas, compendia, explicationes.* Omnia, quæ hic asserit Hottingerus, infirmo nituntur fun-

minus enim Apostoli quam horum magister, Christus, eam
reti-

fundamento. Nam quod primo synagogas attinet Judaicas, ex quibus ordinem docendi systematicum in Christianorum transiisse ecclesias affirmat, oppido fallitur, dum Judæi potius a Christianis, quam hi ab illis, istum acceperunt. Pro primo scilicet Judæorum, nisi me omnia fallunt, theologiæ systemate reputandi sunt XIII. isti *Articuli*, Symbolo Apostolico oppositi, ut auctor est Buxtorfius, *Synagog. Jud. cap. I.* proprie *Radices*, sive קריים, dicti. At hos, ut ipse Hottingerus concedit, *Thef. Philol. lib. I. cap. II. sect. I. p. 79.* primus in ordinem systematicum redegit R. Maimonides, qui circa initium seculi XIII. floruit. Conf. Joh. Bened. Carpzovii *Disert. de articulis fidei Jud.* quæ XII. est inter *Disertationes ejus Theologicas* junctim editas. Dum vero in exemplum hujus rei adducit epistolas Paulinas, causam suam manifeste prodit. Nam si epistolarum quamlibet pro systemate theologico habet, errat quam gravissime, propterea quod istarum nulla ex instituto cuncta doctrinæ Christianæ capita persequitur, sed, quæ ad principem haud faciunt scopum, vel plane ibi omittuntur, vel tantum in transfenna velut delibantur. At ordo systematicus hoc omnino postulat, ut nullus fidei articulus remaneat, qui non ex instituto & data opera tractetur. Quod si vero, omnes epistolas simul sumtas hoc nomine notandas esse existimat, rursus haud recte sentit. Licet enim hac ratione id obtineat, ut ipsi concedatur, omnium cœlestis doctrinæ capitum mentionem fieri, systematice tamen & nexu systematico hæc explicari, nondum evicit. At rectius sibi forsân consulunt, qui ad Symbolum Apostolicum provocant? Quod *Tit. I. 3.* per τὴν κοινὴν πίστιν intelligi quidam, teste Gottfr. Oleario, *Annot. Bibl. p. 403.* non absque insigni errore statuunt, quod etiam, si per Romanenses staret, omnino & doctrinæ systema, & ab Apostolis confectum systema, esset habendum. Sed ut prius, quod affirmant Pontificiû, eo facile concidit, quoniam neque hoc omnia, etsi pleraque, fidei capita continet, ita posterius nullo prorsus, quod veri speciem habet, evinci potest argumento. Silet enim hac de re Lucas, qui rem tanti momenti in Actis temere haud prætermisurus fuisset. Silet Justinus Martyr, Irenæus, Clemens Alexandrinus, Origenes, Tertullianus, Eusebius, Hilarius, Cyrillus Hierosolymitanus, præstantissimi per quatuor a Christo nato secula scriptores; aliorum, quæ in ecclesiis orientalibus recepta sunt, sym-

retinuerunt docendi rationem, quæ cum temporis usitata

A 3

maxi-

Symbolorum accuratam, Apostolici vero nullam, facientes mentionem. Unde alii etiam e Romanensibus non Apostolis, sed viris Apostolicis, istud adjudicant, & inter traditiones non scriptas connumerant, id quod facit Natalis Alex. *Hist. Eccl. N. T. Sec. I. Disf. XI. p. 142.* edit. Paris. cl. l. c. XCIX, f. ubi ita ait. *Symbolum non scripto consignatum ab Apostolis est, sed fidelium memorie commendatum.* Quærenti autem, quando enatum sit Symbolum, de quo nobis sermo est, Apostolicum? respondeo cum Basnagio Flottenanvilleo, enatum illud esse ex solemnii formula baptismali, ita ut, orientibus subinde novis hæresibus, novæ etiam semper accessiones factæ sint, donec tandem successu temporis istud conficeretur Symbolum, quod nos a sensu, non a forma aut ab origine, Apostolicum dicimus. Conf. qui ex instituto hac de re disputant, Gerh. Joh. Vossius in *Exercitationibus III. de tribus Symbolis, Apostolico, Athanasiano & Cplitano*, quæ exstant *Opp. T. I.*, Jac. Usserius in *Diatribæ de Rom. ecclesiæ alisque fidei Symbolis*, B. Ittigius in *Disert. de Pseudepigraph. Christi, Mariæ & Apostolorum, cap. VIII.*, Wilh. Ern. Tenzelius in *Exercitat. de Symb. Apost.* & in primis Lud. El. Du Pin dans la *Nouvelle Bibliothéque des Auteurs Ecclesiastiques, T. I. p. 9. seqq.* aliique complures. Satis itaque pro instituto nostro evictum esse puto, nec Christum, nec Apostolos, systema theologicum conscripsisse. Neque mihi hoc in negotio litem futuram existimo cum illis, qui vel *ex solis Christi verbis* theologiam methodo systematica tractant, quod haud ita pridem fecit celeberrimus Giesensium Theologus, Joh. Henr. Majus, vel *Paulum διαλεγόμενον* in scenam producunt, quod anno cl. l. c. lll. præstiterunt Jo. Mich. Heineccius & ejus respondens, Jo. Henr. Wedderkampius. Non enim aliud horum fuisse institutum arbitror, quam istorum, qui de *theologia paradisiaca & Adamica* commentantur, quo referendus est Joh. Owenus in *Theologum, s. de natura, ortu, progressu & studio veræ theologiæ, lib. I. & II.* Locos communes theologiæ paradisiacæ, s. integri systematis delineationem exhibet Abrah. Calovius in *Isagog. ad theolog. p. 50. sqq.*, Polycarpus Lyserus in *Adamo*, Wilh. Lyserus in *Trifolio veræ religionis V. T., Adamitica, Abrahamitica & Israelitica juxta unisolvium religionis Lutherana, Disp. I. §. 13.* Qui quidem non fuerunt persuasi, in paradiso jam tractata fuisse hujusmodi systemata theologica, aut tractari potuisse, sed ista tantum capita doctrinæ, quæ primis

maxime, & populi genio accommodata erat. (e) At philosophiæ Aristotelicæ, ex qua procul omni dubio systematica capitum doctrinæ Christianæ dispositio æque ac pertractatio proflixit, Apostolorum ætate haud adeo magnum statuebatur pretium. Inde vero concludere non licet, cum fatali demum Aristotelicæ philosophiæ & theologiæ mixtura exortam quoq; fuisse divinas veritates adversus earundem impugnatōres defendendi, corroborandi, horumq; fraudes convellendi, consuetudinem. Aliud enim est theologicas tueri veritates, & aliud

primis nostris parentibus ante lapsum cognita fuisse ex sacris litteris colligimus, ordinis causa methodo hodie recepta explicare voluerunt. Adeo ut necessarium haud fuerit, scriptores hujus generis tam acerba excipere censura, ut fecit Ill. Thomasius, *T. I. Obs. Hallens. Obs. XIX. p. 277. sqq.*

(e) Christus, voce populum erudiens, parabolicam docendi consuetudinem plerumque secutus est, quam ab antiquissimis temporibus usque ad Hieronymi ætatem in docendo usurpatam esse, ostendit Huetius, *De orig. fabb. Romanens. p. 23.* Et cum omnino necessarium esset, quis sit Christus, quidve fecerit, imperita plebi explicare, egregie hoc præstiterunt Evangelistæ. Nam & historica hæc docendi ratio tum temporis observabatur ut plurimum. At Apostoli per epistolas, quæ Christo nomen dederant, ecclesias de præcipuis doctrinæ evangelicæ articulis erudiebant, habito tamen semper ad istarum præsentem statum respectu. Epistolarum enim etiam in dogmaticis, frequentissimus tunc usus erat, quod vel unius Senecæ epistolæ abunde satis testantur, & inter viros Apostolicos, epistola Barnabæ, quæ in questionibus & argumentis adversus Judæos pene tota versatur, & quæ ei communi veterum adjudicatur consensu. Vid. acutissimum Caveum, *Hist. litter. script. Eccl. p. 12. sq.* edit. Genève. cl. 1700. Comprobant idem epistolæ Clementis Romani, quas primus in lucem protraxit Patricius Junius, Britanniarum Regis Bibliothecarius, anno cl. 1633. Istarum enim prior, ad Corinthios occasione schismatis Corinthiaci, Romanæ ecclesiæ nomine, scripta, doctrinæ Apostolorum *divine Providentiæ* jucundam instituit. Altera vero, cujus aliquod tantum fragmentum superest, institutionem Christianæ vitæ continet. Vid. Cave l. c. p. 19.

aliud est ordine procedere systematico, aliud confundere τὰς ἀντι-
λέγοντας, & aliud inter confutandum terminos quosdam tech-
nicos, artem syllogisticam, aliaque beneficia philosophica,
quæ non minus ad majorem rei perspicuitatem faciunt,
quam ut adversarii proprio suo jugulentur gladio, vocare in
subsidium. Sapientissimo quidem humani generis redem-
tori, nec non ab ejus spiritu eruditis Apostolis, neque sy-
stematicam theologiæ polemicæ tractationem, neque termi-
norum philosophicorum, (f) aut artis syllogisticæ usum,
tribuimus. Hinc vero, Christum omnino haud disputasse,
si concludere velles, rem ipsam ab iis, quæ rei accidunt,
accurate satis haud distingueres. Sed ab ipsa quoque
hac disputandi ratione propterea utrosque, quod ea in se ipsa
mala sit, nec ab abusibus separari queat, abstinuisse, nisi argu-
mentis convictus fuerim solidioribus, audacter nego. Eam
namque, a vitiis, quibus vulgo contaminari solet, probe pur-
gatam, Christianæ simplicitati haud adversari, nemo facile
inficiabitur, nisi qui, quid sit simplicitas Christiana, se om-
nino ignorare, ultro profiteretur (g). Reliquerunt autem
illam partim, ne, dum philosophorum consuetudinem imi-
tarentur, imperitæ & circa externam modo rerum speciem
hærenti plebi suspicionem præberent, se philosophicam tan-
tum opinionem, a ceteris diversam, fovere, & peculiarem moli-

(f) Neque nobis adversantur ex prisca ecclesiæ Patribus isti, qui
ipsam religionem Christianam φιλοσοφίαν dicunt, eandemque tam
Christo quam Apostolis adjudicant, quorum loca diligenter collegit
Jonius, *De scriptorib. Hist. Philos. lib. III. c. IV.* Verbis etiam, non ipsa
re, a nobis dissentit Georg. Hornius, *Hist. Philos. lib. V. c. I. II. III.* ubi
philosophiæ culturam, a Christo & Apostolis institutam, prolixè expli-
cat. Longe enim excellentioris sapientiæ studium hac voce, quam
quod vulgari significatione denotatur, indicant.

(g) Prolixè solideque hæc omnia evicit B. Musæus in tractatu eru-
ditissimo *de usu principiorum rationis & philosophiæ in theologia*, & celeberr.
Joh. Conr. Schrammius in *Dis. de principiorum rationis in theologia valore.*

moliri sectam: partim quoniam ipsorum adversarii magis criminando ac contradicendo, quam accurate moreque philosophorum disputando, cœlestem veritatem impugnabant. Adeoque etiam polemica istorum theologia maxime in de- regendis calumniatorum imposturis, asserenda doctrinæ, quam tradebant, veritate, eximendis ex conscientiis imbecillum scrupulis, & denudanda vitiorum fœditate consistebat. Quotiescunque tamen adversarii quædam protulerunt in medium, quæ speciem habere visâ sunt, ipse servator, Christus, hæc solide & graviter confutavit, id quod per singula Christianæ fidei capita facili negotio evinci posset, si in dubium hoc quenquam vocaturum mihi persuaderem. (b) Et quis, nisi plane hospes sit in Evangelistarum scriptis, nescit, quam frequenter Christus cum Phariseis, Sadducæis, ceterisque Judæorum doctoribus de rebus, quæ ad principem collineabant scopum, instituerit συζησεις, hoc est, disputationes? In quibus sane se ita semper gessit, ut strenue magno-

(b) Nullum enim fere cœlestis doctrinæ caput a frigidis suis commentis corruptionibusque immune reliquerant post captivitatem Babyloniam in varias sectas scissi Judæorum doctores, quas enumerat venerandus Præceptor meus, Buddeus, *Introd. ad Hist. Philos. Ebr. §. XIX. XX. XXI. & XXII.* Pristinum vero divinæ sapientiæ nitorem solide rursus vindicavit Christus, ut alibi passim, ita & in primis *Matth. V.* Adeo ut inde *lux veritatis, veritas & sapientia*, merito audiat. Vid. *Jes. L. 4. 10. LXI. 1. Prov. VIII. 12. sqq. Matth. XI, 19. Luc. II, 46. seq. XI, 49. Job. III, 12. 1. Cor. I. 23. 24. 30. Col. II, 4. conf. Huetium, *Demonstr. Evang. Prop. IX. cap. XXXV. p. 821.* edit. Lips. cl. Io. c. XCIV. Nec aliter, quam rei veritate convictus, eum *ὁ ἀληθὴς* vocavit Flavius Josephus, *Antiq. Judæie. lib. XVIII. c. IV. p. 552.* edit. Froben. cl. Io. XLIV. Quod insigne testimonium frustra criticorum censuris vexatur. Vid. omnino Bossii *Exercit. Historico-crit. in perioch. Josephi de J. C.*, & in compendio *Cave H. L. S. E. p. 22. sqq.* Addantur *Natal. Alexand. H. E. V. T. T. II. Disf. X. p. 411.*, Vossius *De LXX. Interpp. p. 161.* Seb. Lepusculus in *Epitola ad Ertzbergium*, quæ existat in *Epist. Philologic. centuria, p. 247. seqq.* edit. Lipsiens. cl. Io. c. LXXIV.*

magnoque zelo non vitam modo sceleratam, sed errores etiam falsamque adversariorum doctrinam redarguerit, os iis obturaverit, ad silentium illos redegerit, eorundemque malitiam notaverit gravissime. Neque tamen hæc omnia obstiterunt, quo minus se mansuetum cordeque humilem dicere, & dignas ad patrem suum, etiam pro iis, cum quibus toties sibi decertandum fuerat, in cruce preces fundere possit. Perfectissimum itaque nobis in tractanda theologia polemica exemplar reliquit Christus, convincendo solide veritatis hostes, & observando accurate mansuetudinis limites. Quod nobis eo pluris faciendum, quoniam ingenuæ vereque theologicæ prudentiæ in omnibus ejus conflictibus vestigia satis manifesta deprehendimus.

Exemplum Magistri sui strenue secuti sunt Apostoli, non minori zelo a veritate aberrantium impietatem, quam scelerata flagitiosorum hominum vitia, reprehendentes atque confutantes. Unde etiam factum est, ut tantum non in omnibus istorum epistolis polemica moralibus, paræneticis dogmaticisque passim sint immista. Cum variis autem divinæ veritatis hostibus conflictandum fuit Apostolis, quibus omnibus exemplum Simon prævit iste Magus, Gitthis, Samariæ vico, oriundus, qui magicis suis artibus præstigiisque magnam sibi apud imperitam plebem auctoritatem conciliaverat (i). Philippo is quidem Diacono Samaritanis evangelium annuntiante, cum miraculis ejus de veritate religionis Christianæ convictus esset, sacro se la-

B

va-

(i) Quam tantam fuisse credunt, ut ei a Claudio, Romanorum imperatore, statua sit posita, cum hac epigraphe: *Simoni Sancto Deo*. Ita narrant Irenæus, Tertullianus, Eusebius, & ex recentioribus Halloixius in *notis ad Justin. Mart. vitam*, p. 382. Sed observarunt eruditi, non Simoni, sed *Semoni Sancto Deo Fidio*, Sabinorum numini, dicatam fuisse istam statuam. Vid. Vossius *De orig. & progr. idol.* l. I. c. XII. Petavius *ad Hæres. Epiph.* XXI. p. 41., Valesius in *notis ad Euseb.* l. II. c. XIII. p. 32., Spanhemius in *Quatern. Dissert.*, Diss. I. de temere credita Petri in urbem Romanam profensione p. 14., Georg. Wonna in *Exercit. de cultu Simonis Magi ap. Romanos, contra Baronium*, Sagittarius *Introd. in H. E.* p. 1162., & fere omnes, qui de hoc problemate historico egerunt: *An Petrus Romam venerit?*

vacro tingi passus est: At gratiam conferendi spiritum venalem arbitratus, ob eamque causam a Petro Apostolo merito increpatum quam acerrime, ad vomitum rediit, & a Christianis secessione facta, magnas pestilentissima doctrina sua turbas movit. Atque hunc esse hominem istum anonymum, quem Paulus mendacibus præstigiis multos seducturum sed revelandum tamen spirituq; oris Christi interficiendum esse, dicit (k), omnesque epistolas, quæ catholica dicuntur, adversus Simonis imposturas scriptas esse, sunt qui affirmant (l). Utrumque vero, si a conjecturis discedas, qua ratione solida aut argumento probari queat, ego quidem hæud video. Quis enim

(k) Sc. 2. *Thesf. II, 8. seqq.* Et ita putat H. Grotius *ad h. l.*, cujus sententiam Petrus Molinæus & Sam. Marellus testis nominibus sub examen vocarunt. Grotium more suo sequitur Henr. Hammondus, & longius, quam ipse Grotius, progressus, universon fere textum de Simone explicat. Sed, ut istum B. Calovius, ita hunc castigavit Joh. Clericus, qui tamen in alium, nihil meliorem, prolapsus est errorem. Prolixè hæc omnia & fuse persequitur B. Ittigius, *De Heresiarch. S. Et. I. cap. II. §. 9.* Hammondus quidem tam pressè Grotii vestigia premit, ut hoc etiam loco Gnosticos suos inveniat, quos tantum non ubique nobis obtrudere voluit. Evolve, quæ commentatur ad *Matth. XXIV, 24. Rom. I, 29. XIII, 13. XVI, 17. 18. i. Cor. V. 10. 11. VI, 3. 20. VIII, 1. 2. Cor. XII, 20. Gal. V, 19. VI, 12. 13. Eph. IV, 19. V. 3. Philip. III, 18. 19. 1. Thesf. IV, 6. 2. Thesf. II, 3. seqq. 2. Tim. II, 1. seqq. 1. Petr. IV, 3. 7. 17. 2. Petr. II, 1. sq. 1. Job. II, 9. 18. seqq. IV, 1. sqq. Ebr. X, 25. XII, 15. Jac. V, 7. Jud. v. 8. 18. Apoc. II, 24. XXI, 8.* Pertinet huc igitur, quæ inter eruditos fati diu agitata est, controversia de Gnosticorum origine, de qua eleganter disserit B. Thomasius, *Orig. Hist. Phil. & Eccl. §. XXX. XXXI. XXXII. p. 32. seqq.*, & venerandus Buddeus in *Disf. περὶ τῆς γνώσεως ψευδανύμου, p. 10. sq.* Res paucis eorredit: Fuerunt omaino Apostolorum tempore hæretici, qui γνώσιν preparant, sive id fecerint Simoniani, sive alii: Gnosticorum vero nomen jam existisse hac ætate, nondum est evictum.

(l) Benedictus Justinianus, Italus, in epistolas catholicas commentatus, hæc maxime tuetur sententiam. Hinc ubi Jacobus, *c. I. v. 13.*, affirmat, *neminem a Deo tentari ad malum*, id Simonis doctrinæ, qua Deum mali auctorem fecerit, oppositum putat. Et *v. 17.* alterum Simonis errorem de duplici rerum principio notatum arbitratur. In quibus asserendis cum nihil, nisi quod conjecturis nititur, in medium proferri potest, alii Phariseorum de fato & aëstrorum influxu commenta *II, cc. revelli*, contendunt. Sed hi quoque, ubi pedem figant, non inveniunt. Unde tandem istud sequitur, fuisse homines, qui hujusmodi erroribus indulserint, & contra eos Jacobum disputasse, nobisque polemicæ theologiæ specimen reliquisse egregium. At speciatim ob incertitudinem, quæ ab utraque parte apprehenditur, certos quosdam hæreticos designari non posse arbitror.

enim nescit, Simonis impietatem jam dudum, antequam Christianam fidem amplexus esset Paulus, fuisse revelatam? Sic cuncta etiam, quæ disputat Jacobus, Simoni, & quidem soli, opposita esse, post omnes lites incertum manet valdeque dubium. Nec omnino hac operosa nobis investigatione opus esse puto. Sufficit, quod, tam Paulum quam Jacobum Apostolos in scriptis suis contra hæreticos ætatis suæ passim in arenam descendere, suoque ita exemplo polemicæ theologiæ studium comprobare, pateat. Quamobrem neque Petrum, cujus hypocrisin & apostasiam tam vehementer reprehenderat, ad impia Simonis mendacia deinceps tacuisse, mihi facile persuadeo, etsi, ista omnia, quæ de illius cum hoc hominis propudio concertatione, Romæ habita, vulgo narrari solent, pro indubitata veritate mihi obtrudi, nequam patiar ^(m).

Sed ut omnia Simonis dogmata ita erant comparata, ut nimis aperte ad quævis flagitiorum scelerumque genera vitam sternerent, ita ab istis sibi eo facilius cavere poterant, qui cyclopicæ vivendi consuetudini nuntio missò, rectius sibi consulere constituerant. Ast longe majorem Christianorum rebus cladem intulit id hominum genus, qui, exterritam sanctitatis speciem mentiti, ex sola legis impletione nos

B 2

ju-

(m) Neque me, ut hæc crederem, inducere unquam potuerunt testimonia, quæ ex Arnobio, Ambrosio, Theodorito, Philastrio, Cyrillo Hierosolymitano, Augustino, Nicephoro, Sulpitio Severo, aliisque afferri solent, & cum quibus tantopere se effert Bellarminus, *De Rom. Pontif. l. I. c. XXIII.* Recte enim, cum horum omnium verba lustrasset, addit B. Kortholtus: *Non desunt, qui suspectam eam (narrationem) habeant, imo falsitatis palam insimulant, viri doctissimi: Tum quod vero simile non sit rem adeo memorabilem silentio præterituros fuisse scriptores Romanos: Tum quod de illa sileant Justinus, Irenæus, Eusebius: Tum quod, qui historiam hanc referunt, in tradendis circumstantiis tantopere discrepent. De Persecut. c. I. §. XVI. p. 33.* Ex quibus a Kortholto adductis rationibus facile videmus, quod, stante etiam hypothese, qua Petrus Romam venisse dicitur, de ejus cum Simone congressu incerta omnia sint & dubia. Conf. Vales. ad *Euseb. l. II. c. XIII. p. 32. 33.* Ceterum de Simone Mago conf. B. Thomafius *l. c. Joh. Henr. Horbius in Inquisitione De ultimæ a origine hæres. Simonis Magi, Lips. cl. lo c. LXIX.*, Mich. Siricius, *de Simone Mago*, Giesse cl. lo c. LXIV. Christian. Schotanus in *Disput. de Simone Mago & hæresi Simonianorum*, Franckera cl. lo c. LXII., & Sam. Andrea, *de Simone Mago*, Marpurgi cl. lo c. LXXX.

justitiam coram tribunali divino consequi, docuerunt, rituumque Mosaicorum observationem, jugum istud gravissimum, Christianorum imposuerunt humeris. Quæ cum esset abominandi pharisaismi, fontis hypocriseos pestilentissimæ veramque prorsus sanctitatem suffocantis, incrustatio, non poterant Apostoli, quin magno fervore se horum *νεοφωρισταις* opponerent. Et hi quidem Pseudoapostolorum nomine subinde ab Apostolo Paulo insigniuntur, acriterque reprehenduntur. Fuisse vero Pseudoapostolos, qui, a Judæis ad Christianorum transgressi cætum, circumcisionem legesque ceteras, a Mose præceptas, eodem necessitatis nexu cum fide, quam urgebant Apostoli, jungendas esse contenderunt, recepta est Scripturæ interpretum sententia (n). Iisdemque inde, quod ad palliandos errores suos Apostolorum, Petri nimirum atque Jacobi, auctoritate, spreto contemptoque Paulo, fidei præcone sollertissimo, abutebantur, nomen istud enatum esse patet. Adeoque porro, triplicem Pseudoapostolorum characterem constitui posse, haud difficulter colligimus: primum, quod fuerint Ebræi, alterum, quod capitalis illorum fuerit error in doctrina de necessitate impletionis legum Mosaicarum, & ultimum, quod fuerint hypocritæ, commodique tantum sui gratia Christo nomen dederint. Hæc autem omnia in Nazaræos optime quadrare, nemo non intelligit (o). Quorum personata etiam mendacia primo omnium concilio, Hierosolymis habito, occasionem forte dederunt (p).

(n) Vid. Hier. Kromayerus in *Comm. in Ep. ad Galat. 1, 6, II, 17.* Addantur loca Scripturæ 2. *Cor. XI, Phil. III, 18.*

(o) Sane de plurimis hæreticorum talia traduntur, quæ ad pleraque Pseudoapostolorum vitia proxime accedunt. Adeoque & hic magnam inter eruditos esse sententiarum diversitatem non miror. Quas omnes tamen hac ratione conciliari posse arbitror, si secundum datos characteres hæretici examinentur. Nosram confirmant sententiam Epiphanius, Augustinus, Hieronymus, aliique. Conf. Witfii *Miscell. sacr. T. II, Exercit. XX, sq.*

(p) Cujus decretum & epistola synodica exstat *Act. XV.* Quæ vero circa hoc concilium notanda essent, dum proxime nostrum non attingunt scopum, jam præterimus.

Con-

Conjunctis viribus Evangelio eadem ætate se opposuerunt Cerinthus atque Ebion (q), quorum errores refutasse Evangelistam Johannem, recepta a plerisque & magna cum veri similitudine conjuncta est sententia (r). Isti autem, qui, hos alibi etiam in sacris notari pandectis, asserunt, & loca in scriptis Apostolorum, Cerinthi errores damnantia, conquirunt, dum meris iterum nituntur conjecturis, in præsentia a nobis merito prætereuntur. (s) Id tamen observaf-

B 3

fe

(q) His peculiarem assignare locum malui, quam Pseudoapostolis jungere, licet mihi quam rectissime constet, esse inter eruditos haud paucos, qui, sub Pseudoapostolorum nomine ipsos hos ab Apostolis Cerinthianos esse confutatos, arbitrantur. Quorum argumenta adducere supervacaneum omnino foret, cum prolixè ista jam examinavit B. Ittigius *l. c. V. s. 1.*, ubi etiam de Cerinthi balneo agitur. Illud enim ingressus Johannes, cum audivisset, Cerinthum ibidem esse, e vestigio pedem removisse dicitur his verbis: *Fugianus, ne balneum corruat, in quo Cerinthus est, veritatis hostis.* Ex ore id Polycarpi narrantis per traditionem transiit ad Irenæum, ex hoc istud accepit Eusebius, alique. Addit Hieronymus, balneum ad hæc Johannis verba illico quoque corruisse. Sed memoriam in eo scitellisse Hieronymum, quod Ebioni tribuat, quæ Irenæus de Cerintho retulerit, observat B. Sagittarius, *Introd. in H. E. p. 909. sq.*, nisi forte locum hic habet conjectura Baronii, Ebionem cum Cerintho simul lassisse, exultantis, *ad Ann. LXXIV.* Ebionem cum maxima eruditorum parte Cerintho junxi, quanquam, ad Originem provocantes, Socinus, Ostorodus, Curcellæus, Jureius, & Richardus Simonius, apud Ittig. *l. c. p. 60.*, existisse unquam hæreticum hujus nominis præfacte negant. Lamb. etiam Danæus in *Comm. ad August. de Hæres. c. X. p. 87.* edit. Helmst., Ebionitas non ab auctore, sed a vitæ professione, quam in paupertate & inopia, Monachorum atque Cynicorum philosophorum more duxerint, nomen sortitos esse, putat, ap. eund. Ittig. *l. c.*, ubi tam Danæo, quam Socinianis, jam satisfactum est.

(r) Ita tradunt Irenæus, *l. III. c. XI.*, Epiphan. *Hæres. XI.*, Hieron. in *Catalog. Script. Eccl. c. LX.*, & ex recentioribus Georg. Bullus in *Judicio ecclesiæ catholice trium priorum seculorum, de necessitate credendi, quod Dominus noster J. C. sit verus Deus, c. II. §. 4.* Irenæi verba hæc sunt: *Hanc fidem annuntians Johannes, Domini discipulus, volens per evangelii annuntiationem auferre eum, qui a Cerintho inseminatus erat hominibus error, & multo prius ab his, qui dicuntur Nicolaitæ, qui sunt vulgus ejus, quæ falso cognominatur scientia. l. c. f. 233.*

(s) Loca potissima sunt: (1) *Coloss. II. 18.*, ubi Apostolus Colossenses hortatur, ut fibi caveant ab isto, qui *ἐν ταπεινοφροσύνῃ καὶ θερμοσίᾳ τῶν ἀγγέλων, ἀ μὴ ἐώρακεν, ἐμπατέει.* Ibi Cerinthum intelligi asserunt complures, nec omnino ab iis dissentit Ittigius *l. c. p. 53.*, his inductis rationibus, quod Cerinthus angelicas jactitaverit revelationes, mundum ab angelis conditum affirmaverit, Judæorum Deum angelum fuisse docuerit, & hinc adeo probabile esse, quod, angelos quoque adorandos, statuerit. (2) *1. Petr. IV. 1.*, ubi Christum pro nobis in carne passum esse docet Petrus. Ibi Cerinthi dogma, quo Christi patientis corpus avolasse contenderit, notatum putant. Sed aperte falluntur. Quis enim, Petrum hoc loco subjectum passionis proprium describere voluisse, non intelligit?

se juvabit, fuisse inter istius ævi hæreticos, qui non tantum correpti, sed expressis etiam nominibus ab Apostolis sunt confutati, quam adversarios subvertendi rationem elenchû in scholis nominalem dicere solent. Primo se nobis inter eos offerunt Hermogenes & Phygellus, quos a se aversos esse conqueritur Paulus (x). Pauli familiaris (u) etiam aliquando fuit Demas, sed qui amore seculi captus suum hunc postea deseruit doctorem (x). Hymeneus & Philetus in articulo de resurrectione mortuorum gravissime errarunt (y), eodemque errore Corinthiorum infecerunt quàm plurimos (z), merito propterea a Paulo reprehensi. Idem cum Hymeneo fidei bonæque conscientie naufragium fecit Alexander, satanæ a gentium doctore traditus (aa). Diotrephis ambitionem, maledicentiam ac insolentiam damnat Johannes (bb) qui Nicolaitarum quoque meminit, & de iis queritur, quod ab idolothytis ac fornicatione magno fidelium scandalo haud abstinerint (cc). Nec ullum est dubium, quin flagitiis errores addiderint, istaque falsis defendere studuerint dogmatibus. Unde conceptis etiam verbis doctrinam Nicolaitarum culpam idem Apostolus (dd).

Hi sunt veritatis divinæ oppugnatores, cum quibus jam Christo, jam Apostolis, decertandum fuit, quos brevibus hic persequi volui, tum ut constaret, quam misere se falli patiantur, qui a Christo & Apostolis vitia tantum flagitiaque impie viventium rejecta, veritati autem doctrinæ tantum ab utrisque pretium non fuisse statutum, putant, ut adversus

(x) 2. Tim. I, 15. (u) Coloss. IV, 14. Philem. v. 24. (x) 2. Tim. IV, 10.

(y) Docuerunt enim, resurrectionem jam esse factam, neque aliam expectandam aut metuendam, 2. Tim. II, 17. Ex Gnosticorum numero eos fuisse, more suo contendit Hammondus, ad b. l. Hinc dogma illorum ita per paraphrasin explicat: *Hi delapsi sunt in periculosissimum errorem, & allegorice Scripturæ interpretationibus sibi aliisque nonnullis persuaserunt, nullam fore corporum resurrectionem, nec futuram post hanc vitam expectandam: Sed omnia loca, quibus illa videatur doceri, aliter esse intelligenda, Gnostico nempe & Kabbalifico more.* Qua de re quid habendum sit, ex istis, quæ superius de Gnosticorum secta, binis licet verbis, sunt observata, intelligi facile potest.

(z) Hoc abunde satis ex 1. Cor. XV, constat. (aa) 1. Tim. I, 20. conf. 2. Tim. IV, 14.

(bb) 3. Job, v. 9. (cc) Apoc. II, 6.

(dd) Ibid. v. 14. 15. Nec audiendi sunt, qui Johannem sub Nicolaitarum nomine Pontificios depinxisse existimant, quæ est sententia Joh. Cocceji ad b. l. De auctore vero sectæ hujus multa inter eruditos disputari solent. Oppido falluntur, qui *από τῆς νίκης*, cuius laudem sibi tribuerint, hoc hæreticis illis nomen enatum esse, statuunt. Nam a Nicolao quodam id sectæ impostum, omni caret dubio. At quis fuerit hic Nicolaus? Ultrum idem, cuius mentio fit Act. VI, 5, an ab eo diversus? Quam secessionis a veritate occasionem arripuerit? Quid docuerit, & an præter istos, quos notavit Johannes, alios etiam errores defenderit? ulteriorem mereretur prolixioremque tractationem, nisi nobis hic otia fecisset sæpius jam laudatus Ittigius, l. c. p. 88., cui jungendus Eberh. Rud.

lus illam exurgentium mendacia prostraverint : tum ut ex utrorum que exemplo disceremus , quanam vera studii theologiae polemicae sit indoles, & si nobis etiam aliquando cum veritatis hostibus conficiendum fuerit, quales nos gerere debeamus, ne adversus doctrinam pariter ac Christianae prudentiae regulas impingamus. Perfectam deprehendimus utrobique severitatem, ex divino profectam zelo, verba summum sanctitatis studium spirantia, elenchum jam rationum pondere, jam dictorum gravitate, efficacem, & cum strenua quoque vitiorum epanorthosi conjunctum. Occasionem mihi vero, ut perfectissima haec disputationum theologiarum exempla lustrarem, (ee) dedit laudabile quorundam Athenaei nostri auditorum institutum, qui, dum se ad altiora parant, istam quoque theologiae partem, quae polemica dicitur, delibare, ejusdemque quen-

dam

Rothius, cujus doctissima *Dissertatio de Nicolaitis*, sub praesidio Seb. Niemanni ventilata, altera vice prodit Jenae cl. loc. LXXIX. Gravissimum sane crimen fuit quo se polluit Nicolaitarum secta, dum promiscuum concessit feminarum usum, crassissimae se fornicationis ream agens. Cui sceleri ipse Nicolaus ansam praebuisse dicitur, cum proposito suo, quo formosae conjugii se subducturum voverat, imparem se esse animadvertisset, vid. Epiph. *Her. XXV. p. 76*. Sed gravissima etiam est calumnia, qua Jacob. Gualterus, Jesuita, *Tabul. Chronograph. Sec. I. c. X.*, proscidit Lutherum nostrum, ubi eum fidelem Nicolaici discipulum, imo magistrum, vocat, quod in *Sermone de matrimonio* haec adhibuerit, quae ferus homo ferina dicit, verba: *Uti non est in meis viribus situm, ut vir non sim, tam non est etiam mei juris, ut absque muliere sim*. Strenue autem Lutherum defendit B. Kortholtus: *Beatus*, ita ait, *Lutherus hoc solum asserit, Deum mari & saemine a se creatis naturalem indidisse insiditum & appetitum, quo mutuum sui conjunctionem appetant, indeque porro colligit, eos, qui ad matrimonium contrahendum habiles sunt, & dono continentia destituuntur, omnino obligari ad inendum matrimonium: Secus enim si faciant & natura sive voto sive voluntaria ac pertinaci abstinentia alia frenum injiciant, magno animarum periculo sese exponere. Quae est ipsissima scripturae sententia, Gen. I, 27. 28. Matth. XLIX, 11. 12. 1. Cor. VII, 2. 9. Sed quannam hac sententia affirmatam habet cum secula Nicolaitarum doctrina, quae promiscuus concubitus & omnis generis libidines non vermitteret solum, sed & laudibus extollebat? Hist. Eccl. N. T. Sec. I. c. II, §. XI, p. 19.* Ceterum a Paulo etiam, Petro & Juda Nicolaitas, tacite tamen, perstringi, arbitrantur ex eruditis nonnulli. Paulum ad eos 1. Cor. VII, 12. seqq. respicere, auctor est Lightfootus, ad h. l. Petrum hos pungere, existimant alii, 2. Petr. II, 10. seqq., ubi Pseudo-apostolos vapulare, potius crediderim. Hammondus, ut ubique, ita hic etiam Gnosticos suos nobis obtrudit, a quibus forte Nicolaitas non sejunxit. Hos enim errores etiam suos, ut ceterorum plerique fecerunt, *πυώσεως* nomine venditasse, probabiliter colligit. Gnosticorum sane turbae, postquam hoc nomen exortum fuit, sese deinceps immiscuerunt Nicolaitae. Vid. Kortholt. *l. c. p. 18*. Ad Gnosticos Judam quoque *v. s. fgg.* verba sua direxisse contendit idem Hammondus. Sed ut de superioribus, ita etiam de hoc loco, si a conjecturis disceseris, certi omnino nihil affirmari potest.

(ee) Neque exiguo mihi fuisse adjumento *Historiam theologiae criticam*, a viro venerando, Buddeo, mihi una cum paucissimis academiae Jenensis civibus praelectam, gratissima mente agnosco.

dam quasi prægustum capere, sibi proposuerunt. Quo in negotio cum
me sibi comitem exoptulassent, iis deesse nolui, sed auxilium meum
promisi promptissime, quippe qui, quam utilis sit, quæ huic studiorum
generi impenditur, opera, inprimis nostro hoc, quo vivimus, tempo-
re difficili, non sum ignarus. Ducem vero sequemur B. KÖNIGIUM,
eademque, quam ipse tenuit in *Theologia positiva acroamatica*, incedemus
via. Sed quoniam recentior ætas in excludendis erroribus sterilior
haud fuit ista, quam attigerunt patres nostri, multaque *Φησικὰ ἀκρόματω*
monstruosasque opiniones in orbem introduxit Christianum, quas un-
quam existuras Königius noster vel conjectando divinare haud po-
tuit, has una cum ceteris sub examen vocare nobis erit integrum. Equi-
dem profutare alia, quæ huic quoque rei inservire possent, virorum eru-
ditissimorum compendia theologica, non prorsus diffiteor: Königium
tamen vel ideo deferere noluimus, quoniam ad ipsius ductum *τὴν ἐκθεσιν*
~~τῆς τῶ θεῶ ἰδῶ~~ docentur, qui in Athenæo nostro operam navant sanctiori
theologiæ studio. Ad eundem igitur ut cœlestis etiam doctrinæ *βεβαίωσιν*
discant e re ipsorum vel maxime futurum, existimo. Ita vero rem nostram
acturi sumus, ut ex auctore nostro excerptæ thesæ theologicae junctis posi-
tionibus istis, quæ recentioribus a tramite aberrantiū erroribus oppositæ,
adhorū examen instituendum viam pandent, singulis mensibus typi ex-
scribantur, ut ceteri etiam, qui ex hoc nostro exercitio commodū capere
volunt, sciant, qua de re acturi simus. Inquirent in illarū veritatem singulis
Saturni diebus, finitis lectionibus ordinariis, hora decima ad undecimam,
qui respondentium pariter ac opponentium alternis vicibus, & sōli qui-
dem, fungentur munere, doctrinæ non minus quam indolis ac pietatis lau-
de dignissimi juvenes JOHANNES ac WULDEBRANDUS VOGTII,
Beverstedenses, Viri maxime Reverendi, JOHANNIS VOGTII, vigilan-
tissimi ecclesiæ Beverstedensis Pastoris vicinarumque Præpositi, filii ex-
optatissimi, nec non MEINHARDUS PLESKEN, Bremensis, Viri Am-
plissimi MEINHARDI PLESKEN, Civis ac Negotiatoris Bremensis
spectatissimi, filius desideratissimus. Ad ceteros autem, qui eadem rati-
one aliquando controversiis rite tractandis operam suam impendere
sibi proposuerunt, non minus, quam ipsis disputantibus, redundabit inde
commodum. Quamobrem, ut disputationibus his theologicis in omni-
um, qui eadem nobiscum sacra colunt, Athenæi nostri civium gratiam in-
stituendis, frequentes interesse, & præsentia sua disputantium studium
excitare velint, ea, qua par est, humanitate obnixè rogitō.
Scrib. Bremæ, ipsis Nonis Jul, clō Iōcc XIV.

F I N I S.

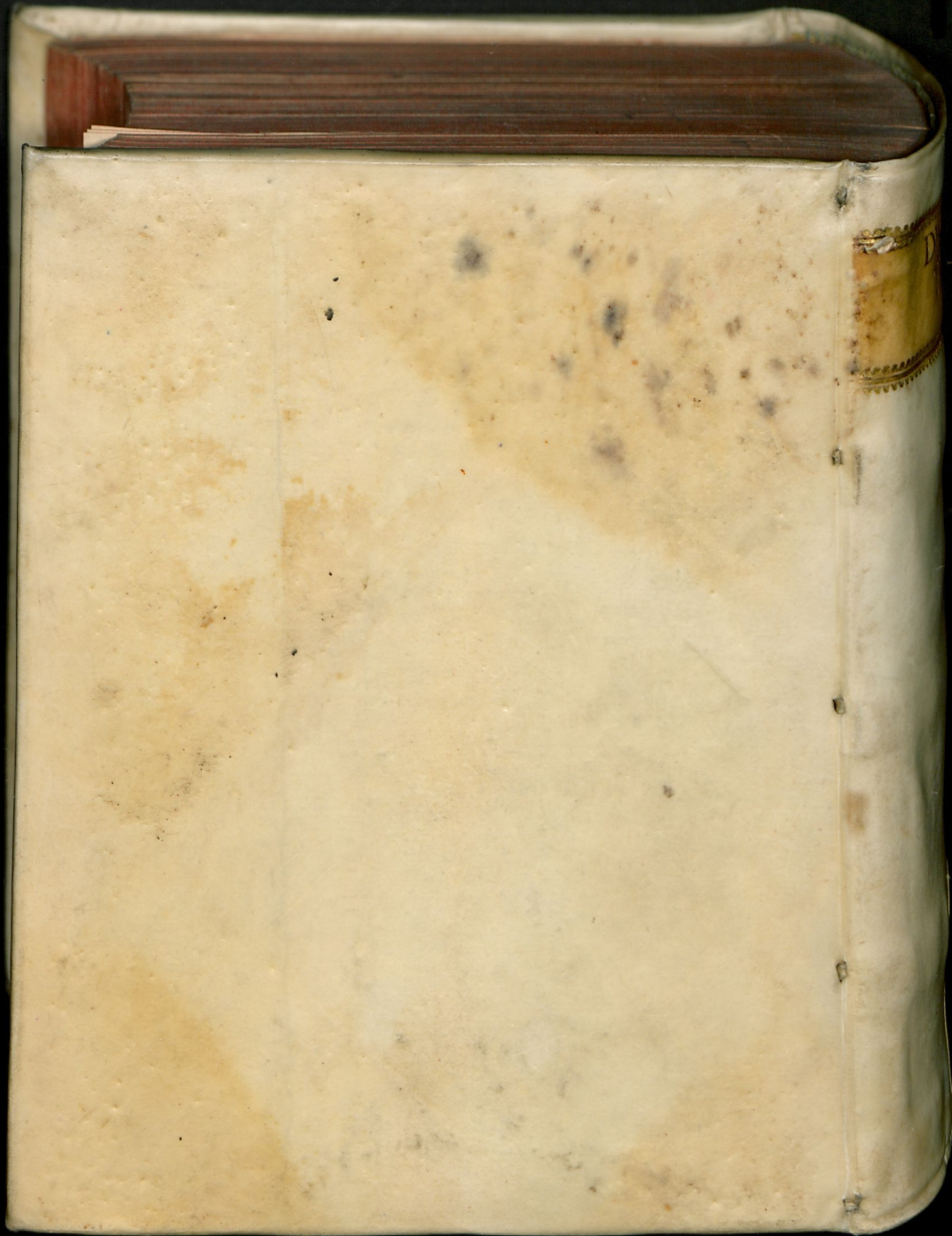
08 A 6423

56

R

LDIA

Hi. 75.

HISTORIAM
THEOLOGIAE POLEMICAE
CHRISTI ET APOSTOLORUM
CRITICAM,

Profusionis gymnasticae loco,

DISPUTATIONIBUS THEOLOGICIS
a quibusdam Athenæi nostri Auditoribus
publicis,

optimæ spei probæque indolis adolescentibus,
singulis Saturni diebus,

finitis lectionibus ordinariis,

hora a decima ad undecimam,
ad B. KÖNIGII Theologiam positivam
habendis præmittit,

&

Superioribus suis,

ac Athenæi Carolini civibus,

Collegii hujus Disputatorii
rationem explicat,

JOH. HENR. FOPPIUS,
Regii Athenæi Scholæque cathedralis SubR.

B R E M Æ,

apud HERMANNI BRAUERI, Jun. Reipubl.
Typogr. clō 1799XIV.